

Valtuustoaloite omaishoitajien aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi ja kehittämiseksi

Suomessa arvioidaan olevan 700 000 henkilöä, jotka hoitavat iäkästä, sairasta tai vammautunutta läheistään päivätyön ohessa. Lähes puolella miljoonalla työssäkäyvistä on vähintään viikoittain huolenpitovastuita kotitalouden ulkopuolisista aikuisista. Yli satatuhatta huolehtii lähes päivittäin kotitalouden ulkopuolisesta aikuisesta. Omaishoito koskettaa lähes jokaista suomalaista jossain vaiheessa elämää joko hoitajana tai hoidettavana. Hoivan kokonaisuudessa omaishoito on keskeinen osa, jota ilman julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto kuormittuisi kestävästi. Väestön ikääntyessä ja huoltosuhteen heiketessä omaishoitajien merkitys kasvaa entisestään.

Uuden tutkimuksen mukaan pelkästään sopimusomaishoidon piirissä olevien iäkkäiden henkilöiden hoidon kustannukset olisivat vuodessa yli kolme miljardia euroa nykyistä suuremmat ilman omaisten apua. Monet työssäkäyvät läheistään hoitavat joutuvat luopumaan ansiotyöstä osittain tai kokonaan, koska työelämän joustot eivät toimi tai koska tarjotuista palveluista ei saa riittävästi tukea. Tarvitsemme pikaisesti sekä paikallisia että valtakunnallisia päätöksiä, jotka mahdollistavat työn ja läheisen hoidon parempaa yhdistämistä. Omaishoidon kehittäminen ja resursoiminen tulee olla keskeinen osa hoiva- ja palvelujärjestelmää maakunnissa ja valtakunnallisesti, myös Pirkanmaan hyvinvointialueella.

Omaishoitajaliitto on koonnut muutostarpeita, jotka on tärkeää huomioida ja toteuttaa omaishoitajien aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi ja kehittämiseksi:

Muutostarpeet:

- Omaishoidon toimintapolitiikkaa on kehitettävä määrällisesti ja sisällöllisesti. Ilman omaishoitoa tukevien toimintakäytänteiden uudistusta ja kehittämistä sote-rakenneuudistus ei pääse tavoitteisiinsa.
- Hyvinvointialueilla tulee olla selvä käsitys alueen omaishoidon kokonaistilanteesta ja tuen tarpeista. Hyvinvointialueen tulee osoittaa selkeät kehittämiskohteet, joilla omaishoitajien asemaa parannetaan.
- Sopimusomaishoidon tulkitaan toisinaan edellyttävän ansiotyöstä luopumista. Tällaiset linjaukset tulee poistaa. Työssäkäyvä omaishoitaja tarvitsee tukea ja palveluita hoivaa tarvitsevalle läheiselleen, kuten kuntouttavaa päivätoimintaa ja sijaishoitoa. Palveluilla mahdollistetaan työikäisen hoivaajan työssäkäyntiä.

Tarvittavat toimenpiteet:

- Omaishoitomyönteiset linjaukset omaishoidon kehittämiseen ja palveluiden tarjoamiseen ottaen huomioon myös työssäkäyvät omaishoitajat.
- Omaishoitajien osallisuuden vahvistaminen palveluiden suunnittelussa ja päätöksenteossa.

- Räätylöödyt palvelumallit. Tätä tukemaan tarvitaan perhekohtainen omatyöntekijä, joka huomioi omaishoitajan tai hänen perheensä tilanteen kokonaisvaltaisesti.
- Omaishoitajan vapaan järjestymisen vaihtoehtoja tulee laajentaa ja ottaa huomioon myös sopimusomaishoidon ulkopuolella olevien omaishoitajien tuen tarve.
- Omaishoitajien, ammattilaisten ja omaishoitajayhdistysten yhteistyötä. Hyvinvointialueelle tulee perustaa erillinen omaishoidon kehittämisen toimikunta, jonka tehtävänä on edistää omaishoitomyönteisen kulttuurin kehittymistä, saattaa yhteen alueen toimijoita, edistää eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja tiedonkulkua sekä vaikuttaa asioihin, joilla voidaan vahvistaa omaishoitoperheiden hyvinvointia. Toimikunnassa tulee olla mukana järjestöjen edustajat. Järjestöillä tulee olla selkeä rooli palveluketjuissa ja hyvinvoinnin edistämässä, sillä auttamistoiminnan on pysyttävä lähellä avun tarvitsijaa.
- Resursseja mahdollistamaan omaishoidettavien ja omaishoitajien arjen sujuminen.

Panostamalla omaishoittoon ja omaishoitajien toimintaedellytyksiin voidaan vastata hoivan haasteisiin, jotka ovat seurausta mm. väestön ikääntymisestä, hoitajapulasta, palveluvajeesta ja palveluiden laadun ongelmista.

Tukemalla omaishoittoa edistetään ihmisten mahdollisuutta asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Koti on kuitenkin jokaiselle se paras paikka asua. Omaishoito on hyvinvointialueelle edullista verrattuna esim. tehostettuun palveluasumiseen. Siksi on sekä inhimillistä että taloudellista tukea omaishoittoa ja omaishoitajia.

Esitän, että Pirkanmaan hyvinvointialue ryhtyy aloitteessa mainittuihin toimenpiteisiin sekä huomioi ja toteuttaa muutostarpeet omaishoitajien aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi ja kehittämiseksi.

Tampereella 10.2.2025

Aila Dünder- Järvinen, Pirkanmaan aluevaltuutettu (Kok)